

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

Teze disertační práce
Estetika a politika: pojetí Jacquese Rancièra

ONDŘEJ KROCHMALNÝ

Školitel: Mgr. Michael Hauser Ph.D.
Doktorský studijní program: Filosofie

Praha 2016

Úvod a motivace

Překládaná práce se zabývá dílem francouzského teoretika Jacquese Rancièra s tím, že zvláštní důraz je v ní položen na způsob, jakým se zde vyskytují a vzájemně proplétají oblasti estetiky a politiky. Takto vymezený tematický rozptyl nezprostředkovává Rancièrovo myšlení v jeho celku. Především z důvodu zachování stanoveného rozsahu jsem takto pominul Rancièrovy práce věnující se problematice historiografie nebo některé z textů, které se zabývají úžeji pojatými otázkami literatury nebo filmu. I přes tato omezení však bylo mým cílem zpracovat monografický úvod od Rancièrova myšlení. Ten si tedy, na jednu stranu, nenárokují úplné vyčerpání námětu, avšak jeho záměrem je, na stranu druhou, zprostředkovat určitý souhrnný vhled do základních otázek, které utvářely (a utvářejí) Rancièrovo myšlení.

Tuto mou volbu ovlivnily především dva faktory. Prvním je zahraniční recepce Rancièrova díla, druhým ta českojazyčná. Přestože Rancière patřil již v šedesátých letech k okruhu žáků a nejužších spolupracovníků vlivného marxistického filosofa Louise Althussera, a že se autorsky podílel na zásadním sborníku *Lire le Capital*¹, se dá o výrazném nárůstu celosvětové recepce jeho díla hovořit teprve za období posledních zhruba dvaceti let. Tento jev je do značné míry časově souběžný s obdobím se Rancière začíná významněji věnovat právě otázce vazeb mezi estetikou a politikou. Ta se v jeho textech objevuje dílčím způsobem již v 80. letech, avšak zásadní průlom v tomto ohledu znamenaly až monografie *Neshoda*², *Le Partage du sensible*³ nebo *Le Spectateur émancipé*⁴. Tato tendence platí dodnes, a Rancièrovy texty jsou tak čteny a komentovány stále větším počtem čtenářů i badatelů. Na obecné úrovni lze říci, že Rancière takto vystupuje z (již od poloviny 70. let iluzorního) stínu Althusserova žáka, a etabluje se jako jeden z nejvlivnějších myslitelů naší doby. Tato skutečnost však neměla na můj zájem o jeho myšlení zdaleka takový vliv, jako neotřelost a původnost

¹ ALTHUSSER, Louis, BALIBAR, Étienne, ESTABLET, Roger, MACHEREY, Pierre, RANCIÈRE, Jacques. *Lire le Capital*. sv. I. a II. Paris: Maspero, 1965.

² RANCIÈRE, Jacques. *Neshoda: Politika a filosofie*. Přel. J. Fulka. Praha: Svoboda servis, 2011. Původně text vychází v roce 1995.

³ RANCIÈRE, Jacques. *Le partage du sensible. Esthétique et politique*. Paris, La Fabrique, 2000.

⁴RANCIÈRE, Jacques. *Le Spectateur émancipé*. Paris: La Fabrique, 2008.

způsobu, jakým definuje oblasti estetiky, politiky a s nimi související pojmy. Ten není – navzdory vlivům a návaznostem, jež v Rancièrově díle nepopíratelně působí – soupodstatný s žádným ze způsobů, jež byly v dostatečné míře zprostředkovány českému čtenáři. Rancière se však kriticky vymezuje vůči některým autorům, kteří jsou u nás dobře známi a hojně čtení (jako příklad uveďme Jean-François Lyotarda). Z těchto důvodů jsem usoudil, že pouze fragmentární českojazyčnou recepci Rancièrova díla nelze považovat za dostatečnou. Toto konstatování by však nemělo překrýt skutečnost, že po zatím jediném knižním překladu Rancièrova textu⁵ se jeho myšlením v posledních letech zabývá i u nás stále větší počet autorů. Vedle těch, kteří pracují s některými rancièrovskými podněty spíše příležitostně (Michael Hauser, Pavel Barša), tak vycházejí samostatné studie věnované jeho dílu a také kratší překlady ukázek z jeho textů či rozhovorů s ním⁶. Předkládaná práce by tak měla navázat na tento vzrůstající zájem o Rancièrovo dílo, a případným zájemcům o něj zprostředkovat některé z jeho klíčových aspektů.

Postup a metody

Při zpracovávání textu jsem postupoval pro filosofii běžnou metodou obsahové a kontextuální analýzy. Takto jsem se v úvodní sekci práce šířeji věnoval kontextu francouzské radikální levice v období od 50. do 70. let. Ten v našem prostředí není dostatečně znám, a vzhledem k tomu, jaký měl pro utváření Rancièrova myšlení (především pak jeho vrstev věnovaných oblasti politiky) význam, jsem považoval za přínosné zdůraznit jeho úlohu. Dále v textu postupuji tak, že Rancièrovy vlastní definice kontextualizuji tím, že je kontaktuji s teoriemi či dílčími koncepcemi dalších autorů. Zvláštní ohled kladu na zdůraznění (či naopak korigování) původnosti Rancièrova pojetí politické či estetické problematiky. Z monografického pojetí mého textu pak vyplývá, že analytičtější orientované pasáže se zde protínají s fragmenty převážně explikačního zaměření.

⁵ Jedná se o výše odkazovaný překlad Josefa Fulky.

⁶ Viz např. FIŠEROVÁ, Michaela. *Obráz a moc. Rozhovory s francouzskými mysliteli*. Praha: Karolinum, 2015 nebo STEJSKAL, Jakub. Rancière a estetika. In: *Sešity pro umění, teorii a příbuzné zóny*, č. 6-7, r. 2009, s. 109-124.

Cíle a obsah práce

Cílem práce je na obsahové úrovni analýza Rancièrova pojetí oblastí politiky a estetiky s důrazem na identifikaci jeho zdrojů a způsobů, jakými jejich teoretizace souvisí s koncepcemi autorů, na něž Rancière navazuje či se vůči nim vymezuje. V širším kontextu pak mým záměrem byla souhrnná prezentace pojednávané problematiky českému čtenáři. S ohledem na tuto druhou skutečnost jsem se pak zvláště pozastavil u některých aspektů. Podrobněji jsou v práci rozebírány především následující témata:

- Společenskopolitický kontext francouzské radikální levice na počátku 60. let a jeho vliv na utváření nového teoretického rámce pro analýzu fenoménu politiky.
- Rancière, Květen '68 a *úctyplná levice*
- revue *Les Révoltes Logiques* v kontextu Rancièrova myšlení v 70. letech
- Rancièrova kritika Louise Althussera: vztah vědy a ideologie; kritika koncepce *třídního boje na poli teorie*; maoistické prvky v Rancièrově myšlení
- pedagogika a rovnost: koncept *intelektuální emancipace* Josepha Jacotota; *neznalý učitel* a kritika *logiky výkladu*; pojem *otupování*; úloha rozumu a vůle ve vzdělávacím procesu
- kritika Platóna: mýtus o třech kovech a platónská „sociologie“; pojem společenské *přirozenosti*; platónská obec a fenomén napodobování; básnictví, písmo a demokracie; platónské prvky v moderní sociologii (Pierre Bourdieu)
- kritika Marxe a Engelse: figura proletáře; výlučnost teoretické pozice
- proměny Rancièrova vztahu k filosofii jako takové
- pojmový pár *politika a policie*; politický subjekt, *logika arché* a mechanismus subjektivace; pojmy bezpráví, započítávání a rozdělení smyslového
- politika, filosofie, demokracie: Rancièrovo pojetí demokracie; typologie politických filosofí; neshoda a konsensus; kritika *etického obratu* (Jean-François Lyotard)

- ke kritice Rancièrova politického myšlení
- pojem estetiky a jeho vztah k pojmu politiky
- Rancièrova typologie identifikačních režimů umění
- estetika a politika v estetickém režimu umění (Friedrich Schiller, Immanuel Kant, Theodor W. Adorno, Jean-François Lyotard)
- emancipace a umělecká praxe

V úvodní kapitole se zaměřuji na historický a intelektuální kontext v období sahajícím od druhé poloviny 50. let až po konec let 60. Ten sehrál podstatnou roli především v době, kdy Rancièrovo myšlení vlastní témata a výraz teprve spíše hledalo. Zdůrazňuji zde určující význam, jenž měly fenomény jako Válka v Alžírsku nebo Květen '68 na utváření myšlenkového horizontu nastupující generace intelektuálů v 60. letech minulého století. Vycházím zde především se svědectví samotných zúčastněných (vedle J. Rancièra stvrzuje určující význam zmíněných událostí také Alain Badiou). V rámci této úvodní kapitoly se tak pokouším vstupně naznačit charakter některých z ústředních opozicí Rancièrova myšlení (politika/politické) či termínů (subjektivace) prostřednictvím poukazu na konkrétní historické příklady. Za klíčový souhrnný termín zde lze označit fenomén *nemožné identifikace*. Ten, jak později ukazuje Rancière, svědčil o určité vykořeněnost části francouzské levice, která čelila potřebě dvojího vymezení se: jednak vůči stávajícím způsobem strukturovanému politickoekonomickému řádu, a za druhé také vůči tzv. oficiální levici, tedy především Francouzské komunistické straně a její politice. Takto započatý pohyb pak v rámci Rancièrova myšlení pokračuje i v období 70. let.

Ty představují fázi, během níž teprve docházelo ke konstituci vlastního jádra Rancièrova myšlení, a kterou jsem se pokusil zprostředkovat shrnutím Rancièrových aktivit souvisejících s revue *Les Révoltes Logiques*. Zde jsem se pozastavil například u toho, jakým způsobem a z jakých důvodů Rancière kritizuje myšlení Andrého Glucksmanna, a do jaké míry tato kritika předznamenává jeho budoucí orientaci.

V druhé kapitole se věnuji primárně dvěma monografiím, ve kterých Rancière tematizuje vztahy mezi věděním, mocí a rovností. V první z nich, *La Leçon d'Althusser*, Rancière kritizuje politické důsledky koncepce svého bývalého učitele, Louise Althussera. Tato kritika Rancièreovi otevírá cestu k artikulaci vlastního způsobu opozice proti nerovnostářským formám myšlení. Předpoklady takového myšlení se Rancière zabývá v monografii *Le Maître ignorant*, v níž se věnuje koncepci intelektuální emancipace, jejímž původním autorem je francouzský teoretik a pedagog Joseph Jacotot. V rámci komentáře k ní jsem se věnoval například problematice (ne)rovnostářské povahy pedagogiky, a to především právě z hlediska jacototovského konceptu intelektuální emancipace a jeho Rancièreovy reinterpretace.

V kapitole třetí se pak pokouším uchopit rovnostářský impuls Rancièreova myšlení prostřednictvím jeho průřezu do oblasti filosofie jako takové. Takto se postupně věnuji shrnutí Rancièreovy kritiky myslitelů jako Platón, Karel Marx nebo Pierre Bourdieu. V podobě, v níž je tato kritika rozvíjena v monografii *Le philosophe et ses pauvres*, totiž dochází k ustavení jakési matrice, jež bude v budoucnu Rancièreovi představovat jak východisko pro mnohé dílčí analýzy, ať již politického či estetického rázu, tak také zásadní opěrný bod pro zdůraznění sounodstatnosti estetiky a politiky. Ta je předznamenána již tam, kde Rancière komentuje platónskou kritiku napodobování. Skutečným předmětem Platónovy kritiky napodobování dle něj totiž není samotné básnictví, nýbrž (v širším slova smyslu) řemeslo jako takové. To jde totiž ze své podstaty vždy proti filosofem nadekretované podobě vazby mezi ontologickou strukturou veškerenstva a z ní „zákonitě“ vyplývající 'dělbou práce'. Tyto napodobeniny, ať již uměleckého či užitkového rázu, pak samotnou svou existencí nabourávají představu plně hierarchizovaného univerza a z ní vyplývající rozdělení společenského prostoru a rolí v něm zaujímaných.

Jak politika, tak také estetika se takto z rancièreovského hlediska v principu podílí na tomtéž: na nabourávání hranic mezi tím, co je komu vlastní, a tím, co je mu zamezeno; na zpochybňování a redefinování časoprostorového předejiva, v jehož rámci je takovéto přisuzování rolí a míst vůbec možné. Každá z obou oblastí však otevírá pole pro takto orientovanou aktivitu odlišným způsobem. Za účelem konkretizace obou těchto způsobů jsem se pro jejich lepší čitelnost pokusil v obou případech sledovat postup od „abstraktnějších“

vrstev (základní pojmy a opozice jako: arché, politika, policie, demokracie, bezpráví, subjektivace aj. v oblasti politiky; pojem estetiky a obecná typologie režimů umění v případě estetiky) k rovinám „konkrétnějším“ (kritika parlamentární demokracie; teoretizace kritických strategií moderního a soudobého umění).

Klíčovým předpokladem, který si práce klade za cíl ověřit, je, že oblasti estetiky a politiky pojí v myšlení Jacquese Rancièra hluboká provázanost. Teoretický emblém této provázanosti pak dle mého názoru představuje především pojem rozdělení smyslového, jenž sehrává klíčovou roli na obou úrovních. Jak politika, tak také estetika jsou v rancièrovské perspektivě především věcí toho, co lze uvidět či vyslovit, kdo je k tomu oprávněn, a za jakých předpokladů mu to bude či nebude umožněno. V politické vrstvě Rancièrova projektu lze za souhrnné vyústění této orientovanosti označit mezi jinými pojem subjektivace. Ta představuje, souhrnně řečeno, typ aktivity, která situuje aktivity politických subjektů do emancipační perspektivy, v jejímž rámci nabourává rovnostářská politická logika způsob, kterým konjunkturální logika policejní strukturuje pole (ne)viditelného a (ne)vypověditelného. Avšak také v moderní estetice (především v díle Immanuela Kanta a Friedricha Schillera) Rancière sleduje primárně ty její proudy, které se podílejí na utváření horizontu emancipované společnosti. Rancière poukazuje na to, že nejpozději od Kantovy *Kritiky soudnosti* se až k současným formám kriticky orientované umělecké praxe táhne (ovšemže nejednoznačný a často vnitřně protikladný) proud, který mnohdy disparátními metodami usiluje o totéž, tedy o ustavení *senzoria odlišného od senzoria dominance*. Již v kapitolách věnovaných politice jsem se pak pokoušel zdůraznit, že s toutéž dynamikou Rancière pracuje také tam, kde se primárně zabývá politickou oblastí (pojem bezpráví a jiné). V rámci shrnutí lze pracovně vyznačit dvojí – vnitřní a vnější – transgresivní orientovanost politické i estetické praxe. V rámci směřování dovnitř se obojí protíná tam, kde směřuje k možnosti redefinovat, za jakých podmínek náleží daná činnost do oblasti politiky či umění. Vnější směřování obou (do významné míry vzájemně se souběžných) typů praxe lze charakterizovat poukazem na jejich principiální zakotvenost v rovnostářské aktivitě neustálého ověřování hypotézy rovnosti kohokoliv s kýmkoliv.

Tímto způsobem promyšlená relace mezi estetikou a politikou je z mého hlediska významná z několika důvodů. Rancièrovy analýzy zdůrazňují mnohdy opomíjené či nedostatečně rozpracované momenty dílčích problematik, jimž se věnuje. Politická dimenze jeho myšlení takto umožňuje na nejobecnější úrovni promýšlet koncept demokracie ve světle

radikálních obsahů, jež charakterizovaly emancipační hnutí či aktivity napříč dějinami. Rancièrova kritika konsensuálních forem rozdělení smyslového představuje zásadní příspěvek mj. k debatám o zásadní nedostatečnosti rámce parlamentární demokracie a možnostem jeho prolomení. Na úrovni estetického myšlení pak kupříkladu Rancièrova typologie uměleckých režimů umožňuje uchopit některé z problémů, jež po desetiletí zaměstnávaly řadu autorů, novým a inspirativním způsobem. V práci jsem se v tomto kontextu věnoval například vztahu moderního a postmoderního (či kritického a postkritického) umění, nebo Rancièrově typologii metapolitických strategií současného umění. Tyto nově prosvětlené teoretické prostory pak zároveň umožňují konstituci neotřelých a překvapivých hledisek, ze kterých můžeme nahlížet myšlení mnohých u nás hojně čtených a komentovaných autorů. Předkládaná práce si na nejobecnější úrovni neklade jiný cíl, než (jakkoliv skromně) napomoci takovéto činnosti.

Literatura:

ADORNO, T. W., HORKHEIMER, M. Dialektika osvícenství. Přel. M. Hauser a M. Váňa. Praha: OIKOYMENH, 2009

ADORNO, T. W. *Estetická teorie*. Přel. D. Prokop. Praha: Panglos, 1997

AGAMBEN, Giorgio. BADIOU, Alain. BENZAÏD, Daniel. BROWN, Wendy. NANCY, Jean-Luc. RANCIÈRE, Jacques. ROSS, Kristin. ŽIŽEK, Slavoj. *Démocratie, dans quel état?* Paris: Fabrique, 2009

AGAMBEN, G. *Co zostaje z Auschwitz?* Přel. S. Królak. Warszawa: Sic!, 2008

ALTHUSSER, Louis. *Positions*, Paris: Editions sociales, 1976

ALTHUSSER, Louis. *Pour Marx*. Paris: Maspero, 1975

ALTHUSSER, Louis. Problèmes étudiants. *La Nouvelle Critique*, č. 152, leden 1964

ALTHUSSER, Louis. *Réponse à John Lewis*. Paris: Maspero, 1973

ARISTOTELÉS. *Poetika*. Přel. F. Groh. Praha: Gryf, 1993

ARISTOTELÉS. *Politika I.* přel. M Mráz. Praha: OIKOYMENH, 1999

BACHELARD, Gaston. *Le rationalisme appliqué*. Paris: PUF, 1970

BADIOU, Alain. *Abrégé de métapolitique*. Paris: Seuil, 1998

BADIOU, Alain. *Manifest za filosofii a jiné texty*. Přel. O. Krochmalný. Praha: Herrmann a synové, 2015

BADIOU, Alain. *L'éthique*. Paris: Hatier, 1993

BAUDELAIRE, Charles. *Hořké propasti*. Přel. K. Čapek a další. Praha: Československý spisovatel, 1966

BAUDRILLARD, Jean. *Simulacres et simulation*. Paris: Galilée, 1981

BAUMAN, Zygmunt. *Tekutá modernost*. Přel. Blumfeld s. m. Praha: Mladá fronta, 2002

BEJNAMIN, Walter. *Výbor z díla I. Literárněvědné studie*. Přel. M. Ritter. Praha: OIKOYMENH, 2009

BELHAJ KACEM, Mehdi. *Inesthétique et mimésis. Badiou, Lacoue-Labarthe et la question de l'art*. Paris: Lignes, 2010

BINGHAM, Charles, BIESTA, Gert J. J. , RANCIÈRE, Jacques. *Jacques Rancière: Education, Truth, Emancipation*. London, New York: Continuum, 2010

BORREIL, Jean, FRAISSE, Geneviève, RANCIÈRE, Jacques. *Le Centre de recherches sur les idéologies de la révolte (Définition des objectifs et projets de recherche pour l'année 1975)*. Zdroj dostupný online na adrese: <http://horlieu-editions.com/introuvables/les-revoltes-logiques/le-centre-de-recherche-sur-les-ideologies-de-la-revolte.pdf> (14. 6. 2016)

BOSTEELS, Bruno. *Reviewing Rancière or, the Persistence of Discrepancies*. *Radical Philosophy*, č. 170, listopad/prosinec 2011

BOURDIEU, Pierre. *Le sens pratique*. Paris: Minut, 1980

BOWMAN, P., STAMP, R. (eds.). *Reading Rancière: Critical Dissensus*. London, New York: Continuum, 2011

BRECHT, Bertolt. *Myšlenky*. Přel. L. Kundera a M. Staňková. Praha: Československý spisovatel, 1958

BROWN, Nathan. *Red Years: Althusser's Lesson, Rancière's Error and the Real Movement of History*, in: *Radical Philosophy*, č. 170, listopad-prosinec 2011

BURKE, Edmund. *O vkuse, vznešenom a krásnom*. Přel. M. Weigelová-Molnárová. Bratislava: Tatran, 1981

CORNU, Laurence, VERMEREN, Patrice. *La Philosophie Déplacée: Autour de Jacques Rancière: Colloque de Cerisy*. Paris: Horlieu, 2006

CHAMBERS, Samuel, A. *The Lessons of Rancière*. Oxford: Oxford University Press, 2013

DAVIS, Oliver. *Jacques Rancière*. Cambridge, Malden: Polity Press, 2010

DEBORD, Guy. *Společnost spektaklu*. Přel. J. Fulka a P. Siostrzonek. Praha: 2007

DERRANTY, Jean-Philippe. (ed.). *Jacques Rancière: Key Concepts*. Durham: Acumen, 2010

DESCARTES, René. *Meditace o první filosofii*. Přel. P. Glombíček a T. Marvan. Praha: OIKOYMENH, 2001

FIŠEROVÁ, Michaela. *Obraz a moc. Rozhovory s francouzskými mysliteli*. Praha: Karolinum, 2015

FOUCAULT, Michel. *Myšlení vnějšku*. Přel. Č. Pelikán a K. Thein. Praha: Herrmann a synové, 1996

FOUCAULT, Michel. *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. New York: Pantheon, 1980

FOUCAULT, Michel. *Vůle k věděni. Dějiny sexuality I.* Přel. Č. Pelikán. Praha: Herrmann a synové, 1999

GILCHER-HOLTEYOVÁ, Ingrid. *Hnutí '68 na Západě.* přel. V. Drbal. Praha: Vyšehrad, 2004

HALLWARD, Peter. PEDEN, Knox (eds.). *Concept and Form.* sv. 2. London, New York: Verso, 2012

HAMON, Hervé. ROTMAN, Patrick. *Génération I. Les Annés de rêve.* Paris: Seuil, 1998.

HEGEL, G. W. F. *Estetika.* Sv. I. Přel. J. Patočka. Praha: Odeon, 1966

HEIDEGGER, M. *Už jenom nějaký bůh nás může zachránit.* Přel. I. Chvatík. Praha: OIKOYMENH, 2012

HEWLETT, Nick. *Badiou, Balibar, Rancière: Re-thinking Emancipation.* London, New York: Continuum, 2007

HONZÍK, Karel. *Tvorba životního slohu.* Praha: Václav Petr, 1947

KANT, Immanuel. *Kritika soudnosti.* Přel. V. Špalek a W. Hansel. Praha: Odeon, 1975

kolektiv Les Révoltes Logiques, *Deux ou trois choses que l'historien social ne veut pas savoir.* In: *Le Mouvement social*, č. 100, červenec-září 1977

KUŽEL, Petr. *Filosofie Louise Althussera: O filosofii, která chtěla změnit svět.* Praha: Filosofia, 2014

LENIN, Vladimír Iljič. *Spisy 1*, Praha: Svoboda, 1951

LENIN, Vladimír Iljič. *Spisy 2*, Praha: SNPL, 1953

LYOTARD, Jean-François. *L'Inhumain. Causeries sur le temps*. Paris: Galilée, 1988

LYOTARD, Jean-François. *Návrat a jiné eseje*. Přel. L. Šerý a M. Petříček. Praha: Herrmann a synové, 2002

LYOTARD, J.-F. *O postmodernismu*. Přel. J. Pechar. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 1993

LYOTARD, Jean-François. *Putování a jiné eseje*. Přel. M. Petříček. Praha: Herrmann a synové, 2001

LYOTARD, Jean-François. *Rozepře*. Přel. Jiří Pechar. Praha: Filosofia, 1998

MAO CE-TUNG. *Vybrané spisy, sv. 4*. Praha: SNPL, 1965

MARX, Karel, ENGELS, Bedřich. *Spisy, sv. 1*. Přel. B. Franěk a J. Bílý. Praha: SNPL, 1956

MARX, Karel, ENGELS, Bedřich. *Spisy, sv. 2*, Praha: SNPL, 1957

MARX, Karel, ENGELS, Bedřich. *Spisy, sv. 3*. Praha: SNPL, 1958

MARX, Karel, ENGELS, Bedřich. *Spisy, sv. 4*. Praha: SNPL, 1958

MARX, Karel, ENGELS, Bedřich. *Vybrané dopisy*. Praha: SNPL, 1952

MARX, K. *Ekonomicko-filozofické rukopisy z roku 1844*. Přel. Z. Sekal. Praha: SNPL, 1961

MAY, Todd. *The Political Thought of Jacques Rancière*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008

MONTAG, Warren. *Introduction to Althusser's 'Student Problems', Radical Philosophy*, č. 170, listopad-prosinec 2011

NORDMANN, Charlotte. *Bourdieu / Rancière: La politique entre sociologie et philosophie*. Paris: Editions Amsterdam, 2008

PESSOA, Fernando. *Opiárium a jiné básně Álvára de Campos*. Přel. J. Hiršal a P. Lidmilová. Praha: Paseka, 2003

PLATÓN. *Faidros*. Přel. František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2014

PLATÓN. *Gorgiás*. Přel. F. Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2000

PLATÓN. *Ústava*. Přel. František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2014

PLATÓN. *Zákony*. Přel. František Novotný. Praha: OIKOYMENH

RANCIÈRE, Danielle a RANCIÈRE, Jacques. *La légende des philosophes (les intellectuels et la traversée du gauchisme). Les Révoltes logiques. zvl. číslo, leden 1978, Paris: Solin, 1978*

RANCIÈRE, Jacques. *Aisthesis: Scènes du régime esthétique de l'art*. Paris: Galilée, 2011

RANCIÈRE, Jacques. *Aux bords du politique*. Paris: Gallimard, 2007

RANCIÈRE, Jacques. Afterword to the English-Language Edition. In: RANCIÈRE, Jacques. *The Philosopher and His Poor*. přel. J. Drury, C. Oster a A. Parker. Durham, London: Duke University Press, 2003

RANCIÈRE, Jacques. Democracy Means Equality: Jacques Ranciere Interviewed by Passages. *Radical Philosophy*, č. 82, břez-en-duben 1997

RANCIÈRE, Jacques. *Et tant pis pour les gens fatigués. Entretiens*. Paris: Éditions Amsterdam, 2009

RANCIÈRE, Jacques. *Estetyka jako politka*. Přel. J. Kutyla, P. Mościcki. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2007

RANCIÈRE, Jacques. Foreword to the English Edition. in: *Althusser's Lesson*. Přel. E. Battista. London, New York: Continuum, 2011

RANCIÈRE, Jacques. *La bergère au Goulag (Sur 'La cuisinière et le mangeur d'hommes')*. In: *Les Révoltes Logiques*, č. 1, zima 1975, Paris: Solin, 1975

RANCIÈRE, Jacques. *La chair des mots: politiques de l'écriture*. Paris: Galilée, 1998

RANCIÈRE, Jacques. *La haine de la démocratie*. Paris: Fabrique, 2005

RANCIÈRE, Jacques. *La Leçon d'Althusser*. Paris: Gallimard, 1974

RANCIÈRE, Jacques. *Le Destin des images*. Paris: Fabrique, 2003

RANCIÈRE, Jacques. *Le Maître ignorant*. Paris: Fayard, 1987

RANCIÈRE, Jacques. *Le partage du sensible. Esthétique et politique*. Paris: La Fabrique, 2000

RANCIÈRE, Jacques. *Le philosophe et ses pauvres*. Paris: Fayard, 1983

RANCIÈRE, Jacques. *Le Spectateur émancipé*. Paris: La Fabrique, 2008

RANCIÈRE, Jacques. *L'Inconscient esthétique*. Paris: Galilée, 2001

RANCIÈRE, Jacques. *Malaise dans l'esthétique*. Paris: Galilée, 2004

RANCIÈRE, Jacques. *Neshoda: Politika a filosofie*. Přel. J. Fulka. Praha: Svoboda servis, 2011

RIMBAUD, Arthur. *Má bohéma*. přel. V. Nezval, Praha: Československý spisovatel, 1977

ROCKHILL, G., WATTS, P. (eds.) *Jacques Rancière. History, Politics, Aesthetics*. London, Durham: Duke University Press, 2009

ROSS, Kristin. *May '68 and Its Afterlives*. Chicago, London: The University of Chicago Press, 2002

RUBY, Christian. *L'Interruption: Jacques Rancière et la politique*. Paris: La Fabrique, 2009

SHELLING, F. W. J. *Drobné spisy a fragmenty*. Přel. P. Babka. Praha: Vyšehrad, 2004

SCHILLER, Friedrich. *Výbor z filosofických spisů*. Přel. F. Demel, I. Ozarčuk. Praha: Svoboda, 1992

SIMONS, M., MASSCHELEIN, J. *Rancière. Public Education and the Taming of Democracy*. Oxford: Blackwell, 2011

STARR, Peter. *Logics of Failed Revolt: French Theory After May '68*. Stanford: Stanford University press, 1995

STEJSKAL, Jakub. *Rancière a estetika*. In: *Sešity pro umění, teorii a příbuzné zóny*, č. 6-7, r. 2009

ŠEVČÍK, Miloš. *Aisthesis: Problém estetické události v myšlení E. Levinase, J.-F. Lyotarda a G. Deleuze a F. Guattariho*. Praha: Pavel Mervart, 2014

TANKE, Joseph J. *Jacques Rancière: An Introduction*. London, New York: Continuum, 2011

VICO, Giambattista. *Základy nové vědy o společné přirozenosti národů*. Přel. M. Quotidian. Praha: Academia, 1991